

History teaching based on the fundamental sources of Turkish culture

Türk kültürünün temel kaynaklarına dayalı tarih öğretimi

Servet Hali¹
Yavuz Bolat²

Abstract

The main points in reading education read it to understand. Learning happen in case of no meaningful reading is not possible. History lesson of reading skills must be improved in order to achieve success. The purpose of this study Turkish culture is the history lessons to improve reading comprehension skills by utilizing the basic resources. History of reading skills form the basis of the course is to provide education and training in the use effectively. In doing so our main source read in the past is to try to learn in light of our own resources. Pretest-posttest control group quasi-experimental research model is used in this study because of the purpose of evaluating the effect of teaching method based on the primary sources of Turkish culture on student success. In this study, the teaching based on the primary sources of Turkish culture is used as the independent variable, student success is used as dependent variable. Pretest and post test results applying the experimental and control groups were obtained. The experimental group subjects Kutadgu Bilig according to the results of teaching with the reading of selected sections has been found to be a significant difference in the final test.

Keywords: Turkish Culture; History; Teaching; Kutadgu Bilig; Reading Skills.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

Özet

Eğitim-öğretimde en temel husus okuma, okuduğunu anlamadır. Anlamalı bir okuma yapılmadığı takdirde öğrenmenin gerçekleşmesi mümkün değildir. Tarih derslerinde başarı elde edebilmek için okuma becerisinin geliştirilmiş olması gerekir. Bu çalışmanın amacı; tarih derslerinde Türk kültürünün temel kaynaklarından yararlanarak okuma-anlama becerilerini geliştirmektir. Eğitim-öğretimin temelini oluşturan okuma becerisinin tarih derslerinde etkili bir şekilde kullanılmasını sağlamaktır. Bunu gerçekleştirirken de temel kaynaklarımızın okunmasını, geçmişi kendi kaynaklarımızın ışığında öğrenmeye çalışmaktadır. Bu çalışmada, Türk Kültürünün temel kaynaklarına dayalı öğretim yönteminin öğrenci başarısına etkisinin incelenmesi amaçlandığı için ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırmada, Türk kültürünün temel kaynaklarına dayalı öğretim bağımsız değişken, öğrenci başarısı bağımlı değişken olarak kullanılmıştır. Deney ve kontrol gruplarına ön test ve son test uygulanarak bazı bulgular elde edilmiştir. Deney grubuna Kutadgu Bilig'den ders konusuna uygun olarak seçilen bölümlerin okunması ile gerçekleştirilen öğretim sonucu son testte anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk Kültürü; Tarih; Öğretim; Kutadgu Bilig; Okuma Becerisi.

¹ Yar. Doç. Dr., Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, s.hali@hotmail.com

² Yar. Doç. Dr., Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, yavuzbolat06@gmail.com

GİRİŞ

Türkler, dünya üzerinde farklı bölgelerde büyük, güçlü devletler kurmuşlardır. Bu devletler kuruldukları yerleri değiştirmiş, geliştirmiş ve kültürel etkileşim ve değişime katkıda bulunmuşlardır. Ayrıca Türk kültürü farklı kültürlerden etkilenmiştir. Tarihimizi aydınlatacak birçok değerli eseri bizlere armağan etmişlerdir. Türk tarihini ve kültürünü aydınlatacak olan bu eserlerin tarih ve sosyal bilgiler derslerinde okutulması ile tarihimizi ve kültürümüzü bu değerli eserlerin rehberliğinde öğrencilere öğretmek mümkün olabilecektir. Ayrıca bu eserleri derslerde okutarak öğrencinin tarihi konulara ilgi duymasını ve araştırıp okumasını sağlayabiliriz. Bu bölümde çalışmanın kavramsal temellerini oluşturan Türk kültürünün temel kaynakları, etkili okuma ve okuduğunu anlama konularına açıklık getirilmeye çalışılmıştır.

Türk Kültürünün Temel Kaynakları

Türkler kimdir, tarih sahnesine ilk kez ne zaman çıkmışlardır, ilk yurtları neresidir, nasıl bir hayat tarzları vardı, tarih boyunca nerelere gittiler, nerelerde yaşadılar ve hangi boylara ayrıldılar, ayrılan boylar bugün hangi milletlerdir, hangi dinler ve inanış sistemi içerisinde bulundular? Türkler, neleri keşfedip dünya medeniyetine hediye etmişlerdir? Bu soruların cevabını verebilmek; kâğıdın, tarihi kayıtların, belgenin bulunmadığı dönemlerde araştırmak ve insanların bilgisine sunmak çok zor olmuştur. Bunun bir sonucu olarak Türk tarihi ve kültürünün varlığı, klasik anlamda tarihî belgelerin ve bilgilerin uzandığı yıllardan başlatılmıştır. Türkler, genel olarak, birkaç bin yıllık tarihe ve kültüre sahip bir millet olarak kabul edilmiştir. Türklerin, Çinliler gibi klasik anlamda tarihî bir arşivi olmamıştır. Bu yüzden tarihî hafızası zayıf kalmıştır. Türkler, ulaşabildiği her coğrafyaya tarihini, düşüncelerini, yaşayış tarzlarını, inançlarını kayalar üzerine kazımıştır. Kaya üzerine çizilen resim, figür ve yazılar incelendiğinde sosyal ve fen bilimlerinin pek çok alanında binlerce yıl geriye gidilebilmektedir (Demir, 2009). Türklerin kadim bir millet oluşunu ve çok eski bir tarih ve kültüre sahip olduğunu birçok bilginin “Türk” adının menşeyini en eski kaynaklarda aramasından anlayabiliriz (Kafesoğlu, 1993). Kâşgarlı Mahmud’un, *Divanü Lügati’t-Türk*’te bildirdiğine göre: “*Türkler aslında yirmi boydur, Bunların hepsi –Tanrı kutsal kızı- Yalavaç Nuh oğlu Yafes, Yafes oğlu “Türk”e dek ulanır*” şeklinde tanıtır. Kâşgarlı eserinde yine; “*Benim bir ordum vardır, adını Türk verdim, doğuda yerleştirdim*” ifadesine dayanarak Türk adının bizzat Tanrı tarafından verildiğini, onları yeryüzünün en yüksek yerine, havası en temiz ülkelerine Tanrı tarafından yerleştirildiğini ve onlara ‘kendi ordum’ dediğini iddia eder (Divanü Lügati’t-Türk, C:I: 28). Bu metinde olduğu gibi bazı araştırmacılar tarihi, kanıt ve kanıtın yorumlanmasına bağlarlar. Bu noktada tarihsel kanıt özel önem atfeder ve geçmişin olayları üzerinde yapılacak çalışmada cevapların arandığı kaynakların ortak adını tarihsel kanıt olarak ifade ederler (Dönmez ve Altıkulaç, 2014).

Teknolojinin imkânlarından yararlanılarak öğretmen ve ders kitabının yanı sıra değişik kaynaklar öğretimin sağlanmasına yardımcı olmaktadır. Eğitimden beklentilerin değiştiği ve öğrenen bireyin merkeze alındığı günümüz eğitim faaliyetlerinde teknolojinin sunduğu imkânlar mümkün olduğunca en üst seviyede kullanılmaya başlanmıştır (Bolat, 2016). Bu sebeple sınıf içinde tarihi kaynaklara ne kadar çok yer verilirse, öğrencilerin güdülenme düzeylerinin artacağı belirtilmektedir (Demirel, 1999). Kaynak terimi, öğrenciler için tarih öğretimini genişletmek ve geliştirmek için etkili bir biçimde kullanabilecek herhangi bir nesne veya uyarıcı olarak düşünülmelidir. “Tarihsel kaynak” ise insanlar tarafından bırakılan her türlü kanıtı kapsar (Haydn, James ve Hunt, 1997; Dönmez ve Altıkulaç, 2014). Verilen bu bilgiye göre; mektuplar, belgeler, raporlar, hesap pusulaları ve faturalar, tutanaklar, ticari kayıtlar, tapular, senetler siciller, resmi yazışmalar, kanun metinleri, posterler, kataloglar, günlükler, seyir defterleri, fermanlar, buyruklar, haritalar, planlar, nüfus kayıtları, broşürler, gazeteler, dergiler, afişler, kitaplar, istatistikler, yıllıklar, dökümler, belediye kayıtları, meclis tutanakları, hükümet kayıtları, yazışmalar, emlak kayıtları, kişisel dokümanlar, dini kitaplar ve kâğıtlar, hatıratlar, edebi metinler, bilimsel ve matematiksel hesaplamalar ve kayıtlar, biyografiler,

otobiyografiler, kronikler ve tarihçeler, paralar, madalyalar, taş yazıtlar, binaların, kapıların, duvarların, anıtların üzerindeki yazılar, kitabeler vb. birer tarihi kaynaktır (Işık, 2008).

Birinci elden veya temel kaynaklar diye nitelendirebileceğimiz kaynakların kullanımı öğrencilerin tarihi belgelere ilgi duymalarına, belgeleri anlamlandırılmalarına, tarihi anlamak için duygudaşlık kurmalarına, eleştirel ve yaratıcı düşünmeyi tarih derslerinde öğrenme ve geliştirmelerine zemin hazırlar. Bunu da okuma, yazma, konuşma ve grup etkileşimi yoluyla sağlayabilirler. Öğrenciler, soru sorarak kendi kaynaklarını eleayıp sınıflandırarak sonuçları sözlü, yazılı veya model yoluyla, resimlerle, drama ile sunarak, kısaca etkinlik yolu ile tarihle aktif biçimde ilgilenebilirler (Cooper, 1996; Köksal, 2005; Işık, 2011). Bunu gerçekleştirebilmek için bu çalışmada, Türk tarihi öğretiminin temel kaynaklarını teşkil eden eserler yardımıyla dersin içeriğı ve konusu ile örtüşen kısımlarında etkili bir okuma ve anlama faaliyeti gerçekleştirilerek tarihi bilginin somutlaştırılması amaçlanmaktadır. Ayrıca tarihi bilginin karşılaştırılması, önemli ölçüde özümsemesi, konu ile öğrencinin bir tarihçi gözüyle duygudaşlık kurup tarihi anlamaları amaçlanmaktadır. Bu sayede gelenekselin aksine tarihi kaynakların ders kitabında görsel bir imge olarak görölmesinin önüne geçilmiş olunacaktır.

Bir Öğrenme ve Öğretme Tekniğı Olarak Okuma

Eğitim, planlı ve programlı öğrenme-öğretmen tekniklerini içeren bilinçli bir süreçtir. Bu teknikler içerisinde okuma, bireysel ve grupla öğrenme içinde temel bir yer tutar. Ayrıca okuma hem akademik hem de sosyal yaşamda insanı farklı kılan ve geliştiren çok önemli bir beceridir (Baştuğ ve Keskin, 2012). Dil becerisi, eğitsel disiplinlerde okuma, görme, algılama, dikkat, hatırlama, anlamlandırma, yorumlama, sentez ve çözümleme gibi farklı zihinsel işlemlerin bir arada gerçekleştiğı; insanın kendisini, çevresini ve dünyayı tanımak için bilgi ve kültür kazanmasında ve eleştirel bilince ulaşmasında rol oynayan çok önemli bir eğitim aracıdır (Coşkun, 2003). Bununla birlikte okuma bir iletişim faaliyetidir (Bay, 2010). Okuma, dilin anlama boyutu içinde yer almakta ve öğrenmenin en güçlü araçlarından birini oluşturmaktadır (Sallabaş, 2008).

Okumanın toplumsal, ekonomik, kültürel ve psikolojik birçok boyutu vardır. İnsanlar, mesleğinde bilgisini arttırmak, günlük hayatın ihtiyaçlarını karşılamak, güncel olayları takip etmek, yeteneklerini artırmak, özel ilgilerini geliştirmek, dinî ihtiyaçları ile ilgili kendilerini geliştirmek, boş vakitlerini değerlendirmek, kişisel tatmin ve zevk oluşturmak amacıyla kitap okuyabilirler (Özçelebi ve Cebecioglu, 1990; Coşkun, 2003). Yeni fikirlerin, bilgilerin ortaya çıkması ve gelişmesi, var olan, öğrenilen bilgilerin sorgulanmasına, eleştirilmesine ve reddedilen bilgilerin yerine yenilerinin getirilmesine bağlıdır. Tüm bu becerilerin kazanılmasında okuma etkinliğinin işlevi ve niteliğı önem kazanmaktadır (Sadioğlu ve Bilgin, 2008). Okuma, yazılı metinden anlam çıkarma ve metindeki bilgileri yorumlama becerisi olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda okumanın amaçları yedi başlık altında toplanabilir. Bunlar:

- ❖ Temel bilgileri incelemek amacıyla okuma,
- ❖ Metinleri hızlıca yüzeysel olarak gözden geçirme için okuma,
- ❖ Bilgileri bütünleştirmek ve tamamlamak için okuma,
- ❖ Metinden bir bilgi öğrenme amaçlı okuma,
- ❖ Yazma gereksinimini karşılama amacıyla okuma,
- ❖ Okuma parçasını eleştirmek ve değerlendirmek için okuma,
- ❖ Genel olarak anlamayı sağlamak amacıyla okumadır (Grabe ve Stoller, 2002).

Okuma, dinlemeyle birlikte, dil becerileri arasında bir anlama becerisidir. Okumada amaç, yazılanı anlamaktır. Bir bakıma anlama olmadan okumanın gerçekleştiğini söylemek mümkün değildir.

Motor, zihinsel ve sosyal beceriler içerisinde okuma becerileri zihinsel beceriler içerisinde yer alır ve bu beceriler eğitim öğretimin ilk yıllarında geliştirilmelidir (Parker, 2001; Yazıcı, 2006). Bu beceri geliştirilerek eğitim öğretimin ilerleyen yıllarında yerini stratejik okuma becerilerine bırakmaktadır.

Öğrencilerin okuma ve anlama becerisinin gelişimi, onların çıkarım yapabilmeleriyle bağlantılı olarak düşünülmektedir. Çıkarımsal anlama bilişsel olarak karmaşık bir süreci içermektedir ve yazılı bir metnin anlaşılmasında önemli bir faktör olarak görülmektedir (Tennent, Stainthorpe, ve Stuart, 2008; Baştuğ ve Keskin, 2012). Özellikle Batılı devletlerde 1950'li ve 1960'lı yıllarda, komünizmin yarattığı gerginlikler, teknolojik alanda hızla yaşanan gelişmeler, iletişim kanallarının yoğunluğu ve etkililiği (radyo, tv, internet...) sonucu ortaya çıkan karmaşık dünya düzenine uyum sağlamak amacıyla çocuklara “eleştirel okuma” ve “eleştirel düşünme” becerilerinin öğretilmesinin yararlı olacağı düşüncesi ortaya çıkmıştır (Sadioglu ve Bilgin, 2008). Günümüzde, okuduğunu anlayan, anladığını yaşadığı ortamı geliştirmek amacıyla kullanabilen okuyucuların yetiştirilmesi ve eğitim-öğretim etkinliklerinin de buna göre seçilip düzenlenmesi hedeflenmektedir (Akyol, 2001). Ancak bunun gerçekleştirilebilmesi için okuma öğreniminin gerçekleşebilmesi gerekir. Doğru, sürekli ve anlayarak okuma becerisi kazanabilme; kelime hazinesini zenginleştirebilme, okumanın bilgi kazanmanın yollarından biri olduğunu kavrayabilme; doğru ve güzel dille yazılmış metinleri okuyarak anlatım gücünü geliştirebilme ve okumayı bir alışkanlık haline getirebilmedir (Demirel, 2003).

Etkili okuma, amaçların aşamalı dizilişinde bilgi, kavrama, uygulama basamağından sonra, bilişsel alanın çözümleme, duyuşsal alanın örgütlenme ve devinışsel alanın duruma uydurma basamağındaki amaçların yatay ilişkisinde gerçekleşen bir etkinliktir (Güteryüz, 2004). Ancak özellikle belirtilmesi gereken bir diğer husus da etkili bir şekilde gerçekleşen okuma becerilerinin her öğrenme alanı için aynı şekilde olmadığıdır. İlk okuma becerileri ile örneğin sosyal bilgiler alanında yapılacak okuma becerileri aynı şekilde değildir. Sosyal bilgiler alanında gerçekleşecek bir okuma becerisinde ilk okuma becerisine göre daha anlamlı ve detaylı okuma becerisinin devreye girmesi gerekir. Ayrıca okuduğunu anlama, anladığından farklı konularla bağlantı kurma, bağdaştırma, metne vurgu yapma, ana fikre ulaşma ve metni eleştirel okuma ve anlamlandırma becerilerinin çalıştırılması gerekir.

Bir öğrencinin, bir konu hakkındaki önceki bilgisi, kendi kendisine sorular sorması, ana fikri teşhis etmesi, özetleme yapması, metin yapısını teşhis etmesi ve görsel öğeleri anlama becerileri, okuduğunu anlama düzeyinin gelişmesi ve ana fikri, detayları bulmalarını kolaylaştıran kritik becerilerdir. Öğrencilerin okudukları bir metni anlamaları için bu becerilerin geliştirilmesi öğretimi, öğretmen nezaretinde belirli strateji ve teknikler vasıtasıyla yapılmalıdır (Bryant, Ugel, vd. 1999; Yazıcı, 2006). Okuma etkinliği anlamayı gerektirir. Çünkü anlama okumanın temel şartlarından birisidir. Bu, araştırmada uygulama öğrencilerin salt bir uygulamadan ziyade okuduğunu anlamasını da gerektirmektedir. Güneş'e (2000) göre anlama, bir metnin anlamını bulma, onun üzerinde düşünme, nedenlerini araştırma, sonuçlar çıkarma ve değerlendirme biçimidir. Anlama, inceleme ve seçim yapma, konu ile ilgili bir karara varma, gerektiğinde çevirme, yorumlama, öteleme, analiz-sentez yapma ve değerlendirme gibi zihin faaliyetlerini içine almaktadır (Yılmaz, 2008).

Okuma Stratejileri

Öğreten ya da öğrenen eğitim süreçlerinde istenen hedeflere ulaşmada değişik stratejiler kullanırlar. Okuma, öğrenme için başvuru olan temel bir strateji olduğundan hemen hemen eğitimin her aşamasında ve türünde öğretmenlerin geliştirmeleri gereken bir beceridir (Epçaçan, 2009). Okuma stratejileri okuyucuların bir metne fiilen yaklaştıklarında ve metne karşı bir duygu oluşturdıklarında kullandıkları zihinsel işlemler olarak tanımlanabilir (Barnett, 1988 akt. Topuzkanamış ve Maltepe, 2010). Okuma stratejileri, okuyucuların okuma görevlerinin üstesinden gelebilmek için bilinçli olarak seçtikleri zihinsel süreçlerdir. Okuma stratejileri sayesinde öğrenciler farkında olmadan kazandıkları becerileri geliştirme ve yeni beceriler kazanma imkânını da elde ederler. Çünkü strateji kavramı

karşılaşılan okuma problemini çözmek üzere kişinin okuma eylemi sırasında tasarladığı bir çözüm yoludur (Topuzkanamış ve Maltepe, 2010).

Okuma stratejilerini kullanmak; okurların anlamı kavramadaki başarısızlıkların farkına varmalarını, ne yapmaları gerektiğine karar vermeleri ve bu başarısızlığın üstesinden gelmek için bazı düzeltici, önleyici etkinlikler içine girmelerini sağlamaktadır (Karasakaloğlu vd. 2012). Okuma stratejilerini okuma öncesi, okuma sırasında ve sonrasında yapılacak etkinlikleri gerçekleştirerek devreye koyabiliriz (Akyol, 2006; Özensoy, 2011). Bu bağlamda okuduğunu anlama stratejileri; etkin, yetenekli olmaya, kendini geliştirmeye, bilinçli okumaya katkı sağlayan, öğrenilebilen yöntemle olduğundan (Epçaçan, 2009) okuma-anlama stratejilerinin öğretiminde izlenecek aşamalar şu şekilde olmalıdır; (a) *model uygulamalar yapmak* ve (b) *rehberlik etmek*. (Akyol, 2006).

Bu çalışmanın uygulamasında Kutadgu Bilig okunurken yukarıda belirtildiği gibi okuma stratejilerine uygun bir biçimde okuma öncesi, sırasında ve sonrasında yapılması gereken etkinlikler yapılarak dersin konusu ile bağlantı sağlanmış ve etkin bir okuma gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca bununla birlikte ders kitabında konu ile anlam kurma çalışmaları yapılmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Okuma-anlama yeteneği bütün öğrenme alanları için son derece önemli olmakla birlikte öğrencinin akademik başarısı üzerinde belirleyici bir beceri konuma sahiptir. Öğrenci için son derece önemli olan bu beceriyi kullanma biçiminin dikkatle incelenmesi ve bu beceriyi etkileyen değişkenlerin belirlenmesi gerekir. Okuma-anlama sürecinin en temel ve yardımcı unsurlarından biri yazılı kaynaklardır. Yazılı kaynaklar, bireyin okuma-anlama becerisini kazandıktan sonra başvurduğu bilgi edinme araçlarıdır. Bu nedenle yazılı kaynaklar, bireyin öğrenmede en sık kullanması gereken araçlardan biridir. Bu araştırma, tarih dersleri ve sosyal bilgiler dersleri içerisinde yer alan tarih konularında Türk Kültürü ile ilgili temel kaynaklardan yararlanarak okuma-anlama becerileri geliştirmek, eğitim-öğretimin temelini oluşturan okuma becerisinin (stratejik okuma becerilerini kullanarak) tarih ve sosyal bilgiler derslerinde etkili bir şekilde kullanılmasını sağlamak, bunu gerçekleştirirken de temel kaynaklarımızın okunmasını ve geçmişi kendi kaynaklarımızın ışığında öğrenmeyi amaçlamaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışmada, Türk Kültürünün temel kaynaklarına dayalı öğretim yönteminin öğrenci başarısına etkisinin incelenmesi amaçlandığı için ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırmada, Türk kültürünün temel kaynaklarına dayalı öğretim bağımsız değişken, öğrenci başarısı bağımlı değişken olarak kullanılmıştır. *Okuma*, çeşitli becerilerin ve yorumlamanın farklı seviyelerinin iç içe geçtiği karmaşık bir süreçtir (Sochor, 1958; Yazıcı, 2006: 274). Bu süreç içerisinde çalışmanın uygulaması, deney grubunda Türk kültürünün temel kaynaklarından Kutadgu Bilig'den belirlenen bölümlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi müfredatında yer alan "İpek Yolu'nda Türkler" ünitesindeki 'İlk Türk İslam Devletleri' konusunun işlenmesi sırasında okuma stratejilerine uygun okunması şeklinde gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte, "Türk kültür ve medeniyetinde hükümdar, hükümdarın özellikleri ve tebaasına karşı görevleri, halkın devlete karşı görevleri, başarılı bir hükümdar nasıl olunur" gibi konuların vurgulanması şeklinde gerçekleştirilmiştir. Ayrıca vurgulanan bu konuların Türk İslam Devletlerinin tarihi etkileyecek büyük işler başarımlarındaki önemine vurgu yapılarak tarihimizde dönüm noktası olan Malazgirt Meydan Savaşı ve önemi gibi konuların deney grubu tarafından etkin öğretimi gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Uygulamanın sonucunda "İlk Türk İslam Devletleri" konusunda başarılı ve etkin okuma becerileri geliştirilmeye çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

2015-2016 eğitim öğretim yılında Ankara İli Çubuk Ortaokulundaki 6. sınıflarda yapılan ön araştırma sonucunda aşağıdaki faktörlere en uygun olan 6. sınıflar çalışma grubu olarak belirlenmiştir. Çalışma iki haftalık bir uygulama sonucunda tamamlanmıştır. Yapılan ön araştırmada adı geçen okulun beş şubeden oluşan 6. Sınıfları içerisinde C ve E şubeleri aşağıdaki faktörlere göre çalışma grubu olarak belirlenmiştir. DeneySEL çalışmanın yapılabilmesi için okulun sahip olduğu fiziki ve sosyal çevre, sınıfların fiziki yapısı, sınıflardaki öğrenci sayısı, sahip olunan öğretim materyalleri bakımından homojenliğin olup olmadığı göz önünde bulundurulmuştur. Bu belirleme eş olasılıklı atama yoluyla yapılmıştır. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin sınıf ve cinsiyetlere göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin sınıf ve cinsiyetlere göre dağılımları.

Sınıf	Şube	Kız	Erkek	Toplam
6	C	9	12	21
6	E	10	12	22

Çalışma grubunu oluşturan 6-C ve 6-E sınıflarında toplam 43 öğrenci araştırmaya katılmıştır. Bu sınıfların yıl içi başarı puanları Tablo 2’de belirtildiği şekildedir.

Tablo 2. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin başarı durumu

Gruplar	Başarı ortalaması
6/C	75
6/E	74

Tablo 2 incelendiğinde deney ve kontrol grubu olarak seçilen sınıfların Sosyal Bilgiler dersine ait başarı ortalamasının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Bu nedenle çalışma grubuna seçilen sınıfların akademik başarı açısından anlamlı bir farklılık yaratmadığı söylenebilir. Bu gruplardan deney ve kontrol grubu olarak seçilecek olan sınıflar random yöntem ile seçilmiştir. Buna göre 6/C sınıfı deney 6/E sınıfı ise kontrol grubu olarak seçilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilerin “İlk Türk İslam Devletleri” konusuna yönelik bilgilerini ölçmek için veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilmiş “Okuma Anlama Beceri Testi” (OABT) uygulanmıştır. Deney ve kontrol gruplarına veri toplama aracı olarak uygulanan OABT 20 eşdeğer sorudan oluşmuştur. Bu sorular İlk Türk İslam Devletleri konusu ile ilgili uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarına uygun ayrıca okuma anlama becerisini geliştirebilecek şekilde geliştirilmiştir. Ayrıca bu sorulara yapılan madde analizi yapılmıştır. Yapılan madde analizinin sonuçları şu şekildedir; madde güçlük indeksi .49 iken madde ayırt edicilik ortalaması .52’ dir.

Uygulama

C şubesinde İlk Türk İslam Devletleri konusu işlenirken Kutadgu Bilig’in okuma stratejilerine uygun bir şekilde okunması ile desteklenen bir öğretim uygulanırken, E şubesinde düz anlatım yöntemi uygulanmıştır. Uygulama okuma anlama stratejilerine uygun olarak yapılmış olup özetle şu şekildedir. İlk Müslüman Türk Devletleri konusu işlenirken bu döneme ait temel kaynakların olduğu ve bu kaynakların o dönem hakkında birinci elden önemli bilgiler verdiği üzerinde durulmuştur. Ayrıca Kutadgu Bilig sınıf ortamına getirilerek öğrencilerin incelemesine fırsat verilmiştir. Öğrenciler eseri incelerken öğretmen tarafından Kutadgu Bilig, yazarı ve yazıldığı dönem hakkında bilgi verilmiştir. Öğrencilerin esere odaklanmasını sağlamak amacı ile bazı bölümleri okumaları ve

okudukları bölümlerden anladıklarını özetle yazmaları ve sınıfta bunları paylaşmaları istenmiştir. Bunun ardından İlk Müslüman Türk devletleri konusu öğrencinin etkin bir öğrenme gerçekleştirebilmesi açısından görsel işitsel destekleyiciler ve aktif öğrenme gerçekleştirilerek konu anlatılmıştır. Soru cevap yöntemi ile öğrencinin konuyu anlayıp anlamadığı test edilmeye çalışılırken Kutadgu Bilig'in araştırmacı tarafından seçilen bölümleri okutulmuştur. Uygulama sırasında eserin "Ay-Toldı hükümdara devlet sıfatını anlatır" bölümünden "Hükümdarın Ay-Toldı' ya sualı" ve "Ay-Toldı' nın hükümdara cevabı" bölümleri etkin okuma anlama stratejilerine uygun bir şekilde okutulmuştur. Okuma sonrasında ise öğrenciden okuduğu bölümleri önce sözel olarak özetlemeleri istenmiş ardından yazılı özetleme yapması ve ders konusu ile ilgili kavram haritası çıkarması istenir. Böylece okuduğu metinden anlam çıkarmaya çalışırken bir yandan da öğrendiği konu ile eser arasında bağlantı kurması istenir. Ayrıca dönemin devlet anlayışı hakkında çıkarım yaparak yorum gücünü geliştirmesi amaçlanır. Bu uygulama yapılırken ayrıca İlk Müslüman Türk Devletleri haritası üzerinde devletlerin kurulduğu yeri, başkentlerini, münasebet kurdukları ve komşu devletlerini buldurarak harita bilgisi edinmeleri sağlanır. Böylece konu işlenirken hem kavramsal olarak hem de bu devletlerin kurulduğu yeri öğrenerek etkili bir öğrenme sağlanmış olur. Öğrenci düz ezberci bir yaklaşımdan uzak kalıcı bir öğrenme sağlamış olur. Örneğin Karahanlı Devleti bahsi geçtiğinde öğrencinin zihninde bu devlet nerde kuruldu, hangi devletlerle komşu, kurulduğu dönemde hangi devletler vardı gibi bilgileri kolayca hatırlanma imkânı bulabilecektir. Uygulama sırasında ayrıca eserin 16. ve 17. Bölümlerinden bazı kısımlar da okuma anlama stratejilerine uygun bir şekilde okutularak ve okuma sonrası etkinlikler uygulanarak uygulama tamamlanmıştır.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Verilerin istatistiksel analizinde SPSS 16 paket programından yararlanılmıştır. Çalışma grubunda yer alan deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin ön test ve son test puanlarının kendi içlerinde karşılaştırılması için ilişkin independent-sample (bağımsız örneklem) t-testi, deney grubunda bulunan öğrencilerin öntest-sontest puanları arasındaki farklılığa ilişkin paired-sample (eşleştirilmiş örneklem) t-testi ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin öntest-sontest puanları arasındaki farklılığa ilişkin paired-sample (eşleştirilmiş örneklem) t-testi sonuçları kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırmayı oluşturan deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin ön test puanları arasındaki farklılığa ilişkin t-testi sonuçları Tablo 3'te verilmektedir.

Tablo 3. Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin ön test puanları arasındaki farklılığa ilişkin independent-sample (bağımsız örneklem) t-testi sonuçları.

	Grup	Ortalama	N	S	t	sd	p
Ön Test	Deney Grubu	57,85	21	14,28	,15	39	,881
	Kontrol Grubu	58,50	20	12,89			

*p<,05

Tablo 3'e bakıldığında deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin ön test puanları arasındaki farklılığın incelendiği görülmektedir. Deney grubunda bulunan öğrencilerin ön test puanları (\bar{X} =57,85) ile kontrol grubunda bulunan öğrencilerin ön test puanları (\bar{X} =58,50) arasında $t_{(39)}=,15$, $p=,881>,05$ 'e göre anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. Yani sürecin başında deney grubunda bulunan öğrencilerin düzeyleri ile kontrol grubunda bulunan öğrencilerinin düzeylerinin denk

olduğu görülmektedir. Ön öntest puanları denk olan deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin son test puanları arasındaki farklılık Tablo 4'te verilmektedir.

Tablo 4. Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin son test puanları arasındaki farklılığa ilişkin independent-sample (bağımsız örneklem) t-testi sonuçları.

	Grup	Ortalama	N	S	t	sd	p
Son Test	Deney Grubu	80,95	21	14,88	3,80	39	,000*
	Kontrol Grubu	62,25	20	16,58			

*p<,05

Tablo 4'e bakıldığında deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin son test puanları arasındaki farklılığın incelendiği görülmektedir. Deney grubunda bulunan öğrencilerin son test puanları (\bar{X} =80,95) ile kontrol grubunda bulunan öğrencilerin son test puanları (\bar{X} =62,25) arasında $t_{(39)}=3,80$, $p=,000<,05$ 'e göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Yani sürecin sonunda deney grubu ile kontrol grubu arasındaki farkın kaynağı, deney grubuna verilen eğitim ile son test puanlarını anlamlı farklılık yaratacak düzeyde arttırdıkları görülmektedir.

Deney grubunda bulunan öğrencilerin uygulama sonucunda öntest-sontest puanları arasında bir farklılığın oluşup oluşmadığı Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Deney grubunda bulunan öğrencilerin öntest-sontest puanları arasındaki farklılığa ilişkin paired-sample (eşleştirilmiş örneklem) t-testi sonuçları.

Deney Grubu	Ortalama	N	S	t	sd	p
Ön Test	57,86	21	14,28	4,68	20	,000*
Son Test	80,95	21	14,88			

*p<05

Tablo 5'e bakıldığında deney grubunda bulunan öğrencilerin ön test puanları ile son test puanları arasındaki farklılığın incelendiği görülmektedir. Deney grubunda bulunan öğrencilerin ön test puanları (\bar{X} =57,86) ile deney grubunda bulunan öğrencilerin son test puanları (\bar{X} =80,95) arasında $t_{(20)}=4,68$, $p=,000<,05$ 'e göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu anlamlı farklılık, deney grubunda bulunan öğrencilerin eğitim verildikten sonra son test puanlarının ön test puanlarına göre daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Deney grubunun kendi içerisinde verilen eğitim ile farklılık yaratacak düzeyde artışa sahip oldukları görülmektedir.

Uygulama sonunda kontrol grubunda bulunan öğrencilerin öntest-sontest puanları arasındaki farklılaşma Tablo 6'da sunulmaktadır.

Tablo 6. Kontrol grubunda bulunan öğrencilerin öntest-sontest puanları arasındaki farklılığa ilişkin paired-sample (eşleştirilmiş örneklem) t-testi sonuçları.

Kontrol Grubu	Ortalama	N	S	t	sd	p
Ön Test	58,50	20	12,89	,82	19	,422
Son Test	62,25	20	16,58			

*p<,05

Tablo 6'ya bakıldığında kontrol grubunda bulunan öğrencilerin ön test puanları ile son test puanları arasındaki farklılığın incelendiği görülmektedir. Kontrol grubunda bulunan öğrencilerin ön test puanları (\bar{X} =58,50) ile kontrol grubunda bulunan öğrencilerin son test puanları (\bar{X} =62,25)

arasında $t_{(19)}=,82$, $p=,422>,05$ 'e göre anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. Kontrol grubunda bulunan öğrenciler süreç içerisinde anlamlı farklılık yaratacak düzeyde bir gelişim göstermediği görülmektedir.

TARTIŞMA ve SONUÇLAR

Altıncı sınıf sosyal bilgiler dersi “İlk Türk İslam Devletleri” konusunda başarılı ve etkin okuma becerileri geliştirilmeye yönelik yapılan çalışmanın öğrenci başarısına etkisinin incelendiği bu araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Her iki grubu da uygulanan başarı ön testlerinde hem deney grubunun hem de kontrol grubunun başarı yönünden eşit düzeyde oldukları belirlenmiştir. Deney grubunda bulunan öğrencilerin son test puanları ile kontrol grubunda bulunan öğrencilerin son test puanları arasında göre anlamlı farklılık meydana gelmiştir. Yani sürecin sonunda deney grubu ile kontrol grubu arasındaki farkın kaynağı, deney grubuna verilen eğitim ile son test puanlarını anlamlı farklılık yaratacak düzeyde arttırdıkları görülmektedir. Bu duruma bakarak deney grubunda öğrencilerin okuma anlama becerilerini geliştirme yönünde yapılan eğitim faaliyetinin başarılı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Deney ve kontrol grubunda da yapılan çalışmaların öğrenci başarısında artışa yol açtığı görülmektedir. Ancak deney grubunda sosyal bilgiler dersi “İlk Türk İslam Devletleri” konusunda başarılı ve etkin okuma becerileri geliştirilmeye yönelik yapılan çalışmanın öğrenci başarısına etkisinin kontrol grubuna göre daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin son test başarı ortalamalarının kayda değer bir artış göstermediği tespit edilmiştir. Bu araştırmada öğretim yönteminin okuma anlama becerisindeki başarıya olumlu etkisi Topuzkanamış ve Maltepe (2010) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Ayrıca Temizkan'ın (2008) araştırmasında okuma stratejilerinin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin uygulama öncesinde almış oldukları aritmetik ortalama puanları ile uygulama sonrasında almış oldukları aritmetik ortalama puanları arasında büyük bir artış görülmesi bu araştırmada deney grubunun başarı artışıyla örtüşmektedir.

Araştırmada yer alan kontrol grubunda düz anlatım yoluyla konu öğretimi yapılmıştır. Düz anlatım yönteminin sınırlılıkları dikkate alındığında kontrol grubunda anlamlı bir başarı yükselişi yaşanmadığı görülmektedir. Kocaarslan (2013) yaptığı araştırmada okuduğunu anlama güçlüklerinin nedenlerini incelediğinde bunları; metin özelliklerinden kaynaklanan güçlükler, okuyucudan (öğrenciden) kaynaklanan güçlükler ve çevresel etkenlerden kaynaklanan güçlükler olarak sınıflandırmıştır. Kontrol grubunda okuma anlama becerisinde istenen düzeye ulaşamamasının nedeni bunlardan biri ya da birkaçının olduğunu söylemek mümkün görünmektedir.

Genel olarak öğrencilerin sosyal bilgiler ve tarih derslerinde okuma anlama becerilerinin geliştirilmesine yönelik olarak verimli okuma çalışmaları yapılmalıdır. Şengül ve Yalçın (2004) yapılacak olan okuma çalışmaları, var olan bilgi, bulgu ve düşünceleri anlamaya, algılamaya, bu bilgileri yorumlamaya, belirli zihinsel işlemlerin gerçekleştirilmesine olanak sağlaması gerektiğini söylemektedir. Bununla birlikte okuma anlama becerinin geliştirilmesinde eleştirel okuma önemli faydalar sağlayabilir. Özensoy (2012) eleştirel okumaya göre işlenen sosyal bilgiler dersinin öğrencilere önemli katkıları olduğu, sosyal bilgiler kitaplarının eleştirel okumaya göre hazırlanması gerektiği, hazırlanan kitabın genelde yeterli görüldüğü ve eleştirel okumaya göre hazırlanan kitabın öğrencileri derse daha etkin katılımlarını sağladığı sonucuna ulaşması bu yargıyı destekler niteliktedir.

ÖNERİLER

Bu araştırmada deney grubunda okuma anlama becerisini geliştirmeye yönelik yapılan çalışmalar başarıya ulaşmıştır. Bu araştırmanın sonucunda görüldüğü gibi Türk kültürünün temel kaynaklarının

ders konusuna uygun okunması ve etkinlikler yapılması ile tarih derslerinin aktif ve kalıcı öğrenilmesi sağlanabilir. Ancak kontrol grubunda istenen beceri düzeyine ulaşılamamasının nedenleri araştırılabilir.

Ders kitaplarında temel kaynaklardan bölümlerden alıntılar yapılarak bu alıntılarla ilgili öğrencilere etkinlikler yaptırılması öğrencinin bir tarihçi gibi konularla ilgili okuduğunu anlama, araştırma, uygulama, değerlendirme, analiz ve sentez yapma becerileri geliştirilebilir.

Okuma anlama becerisi ile ilgili olarak sosyal bilgiler ve tarih derslerinde farklı konularla ilgili olarak başka araştırmalar yapılabilir. Ayrıca sınıf düzeyi değiştirilerek yeni bulguların elde edilebileceği yeni çalışmalar yapılabilir.

Eğitim-öğretimin temelini oluşturan okuma becerisinin (tarih ve sosyal bilgiler derslerinde) etkili bir şekilde kullanılmasına özen gösterilmelidir. Bu okuma etkinliklerinde Türk Kültürüne ilişkin seçkin eserler kaynak olarak seçilmelidir.

KAYNAKLAR

- Akyol, H. (2001). *Türkçe ilkökuma yazma öğretimi (1. Basım)*. Ankara: Artım Yayınları.
- Akyol, H. (2005). *Türkçe ilkökuma yazma öğretimi*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Akyol, H. (2006). *Yeni programa uygun Türkçe öğretim yöntemleri*. Ankara: Kök Yayınları.
- Akyol, H. & Temur, T. (2008). Ses temelli cümle yöntemi ve cümle yöntemi ile okuma yazma öğrenen öğrencilerin okuma becerilerinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (9), 79-95.
- Baştuğ, M & Keskin H. K. (2012). Akıcı okuma becerileri ile anlama düzeyleri (basit ve çıkarımsal) arasındaki ilişki. *Abi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)* 13 (3), 227-244.
- Bay, Y. (2010). Ses temelli cümle yöntemiyle ilk okuma-yazma öğretiminin değerlendirilmesi. *Kuramsal Eğitimbilim*, 3 (1) 164-181.
- Beydoğan, Ö. (2010). Okuma ve anlamayı etkileyen stratejiler. *Milli Eğitim Sayı*; 185, 8-21.
- Bolat, Y. (2016). Ters yüz edilmiş sınıflar ve eğitim bilişim ağı (EBA). *Journal of Human Sciences*, 13(2), 3373-3388.
- Bryant, D. P. & Ugel, N. vd. (1999). Instructional strategies for content-area reading instruction. *Intervention in School & Clinic*, 34 (5), 293-305.
- Demir, N. (2009). Türk tarihinin ve kültürünün kaynağı olarak kaya üzeri resimler (petroglifler) ve yazılar. *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, 1 (1), 5-19.
- Demirel, Ö. (2003). *Türkçe ve sınıf öğretmenleri için Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Demirel, Ö & Şahinel M. (2006). *Türkçe ve sınıf öğretmenleri için Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Grabe, W. & Stoller, F. L. (2002). *Teaching and researching reading*. New York: Published By Pearson Education.
- Harris, Albert J. & Sipay E. R. (1990). *How to increase reading ability*. (Ninth Edition) New York: Longman.
- Coşkun, E. (2003). Çeşitli değişkenlere göre lise öğrencilerinin etkili okuma becerileri ve bazı öneriler. *TÜBAR*, XIII, 101-130.
- Epçaçan, C. (2009). Okuduğunu anlama stratejilerine genel bir bakış. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi Volume 2 (6)*, 207-223.
- Epçaçan, C. & Erzen, M. (2010). Okuduğunu anlama becerileri ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Milli Eğitim*, 39 (185), 22-32.

- Divanü Lûgat-it-Türk* (1985). (hazırlayan: Besim Atalay) C. I, Ankara 1985.
- Dobson, M. & Ziemann, B. (2009). Introduction. In M. Dobson, B. Ziemann (Eds.), *Reading Primary Sources: The Interpretation of Texts from Nineteenth and Twentieth Century History*. London and New York: Routledge.
- Dönmez, C. & Altıkulaç, A. (2014). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ortaokul TC İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi konularının öğretiminde tarihsel kaynakların kullanımına yönelik görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 22 (3), 923-942.
- Güleryüz, H. (2003). *Yaratıcı çocuk edebiyatı*. (2. Basım) Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Güneş, F. (2000). *Okuma yazma öğretimi ve beyin teknolojisi*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Işık, H. (2008). Tarih öğretiminde doküman kullanımının öğrencilerin tarihsel düşünme becerilerine ve başarılarına etkisi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Işık, H. (2011). Ortaöğretim tarih derslerinde birinci ve ikinci el kaynaklar ile etkinlik temelli ders işlemenin öğrencilerin tarihsel düşünme becerilerine etkisi. *Turkish Studies*, 6 (1), 1287-1301.
- Kafesoğlu, İ. (1993). *Türk Milli Kültürü*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- N. Karasakaloğlu, A. S. Karacaloğlu, & Yılmaz Özelçi, S. (2012). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuma Stratejileri, Eleştirel Düşünme Tutumları ve Üst Bilişsel Yeterlilikleri. *Abi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 13 (1), 207-221.
- Kocaarslan, M. (2013). Sınıf öğretmenlerinin Türkçe dersinde okuduğunu anlama güçlüklerine ilişkin görüşleri: nitel bir araştırma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6 (8), 373-393.
- Özçelebi, O. Suat & Cebecioğlu, N. S. (1990). *Okuma alışkanlığı ve Türkiye, Türkiye’de okuma alışkanlığının olmaması sorunu, nedenleri ve çözüm yolları*. İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Özensoy, A. U. (2011). Eleştirel okumaya göre düzenlenmiş sosyal bilgiler dersinin eleştirel düşünme becerisine etkisi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 7 (2), 13-25.
- Özensoy, A. U. (2012). Eleştirel okumaya göre düzenlenmiş sosyal bilgiler dersiyle ilgili öğrencilerin görüşleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(1), 187-202.
- Sadioğlu, Ö. & Bilgin, A. (2008). İlköğretim öğrencilerinin eleştirel okuma becerileri ile cinsiyet ve anne-baba eğitim durumu arasındaki ilişki. *Elementary Education Online*, 7(3), 814-822.
- Şengül, M. & Yalçın, K., S. (2004). Okuma ve anlama becerilerinin geliştirilmesine yönelik olarak hazırlanan bir model önerisi. Milli Eğitim Dergisi http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/164/sengul.htm adresinden 20.10.2016 tarihinde ulaşılmıştır.
- Tennent, W. Stainthorp, R., & Stuart, M. (2008). Assessing reading at Key Stage 2: SATs as measures of children's inferential abilities. *British Educational Research Journal*, 34 (4), 431-446.
- Temizkan, M. (2008). Bilişsel okuma stratejilerinin Türkçe derslerinde bilgiye dayalı metinleri okuduğunu anlama üzerindeki etkisi. *GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28 (2), 129-148.
- Topuzkanamış E. & Maltepe, S. (2010). Öğretmen adaylarının okuduğunu anlama ve okuma stratejilerini kullanma düzeyleri. *TÜBAR, XXVII-/2010*, 655-677.
- Sallabaş, E. (2008). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin okumaya yönelik tutumları ve okuduğunu anlama becerileri arasındaki ilişki. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (16), 141-155.
- Sochor, E. E. (1958). Literal and critical reading in social studies. *Journal of Experimental Education*, 27 (1) 49-55.
- Yazıcı, K. (2006). Sosyal bilgiler ve okuma becerileri. *GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26 (1), 273-283.
- Yılmaz, M. (2008). Kelime tekrar tekniğinin akıcı okuma becerilerini geliştirmeye etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (2), 323-350.

Extended English Abstract

Turks established big, powerful states in different regions around the world. These states changed, developed the places established and contributed to acculturation and cultural shift. Moreover, they are effected by different cultures and presented several valuable artifacts enlight our history to us. Teaching our history and culture to children will be possible under the guidance of these valuable artifacts by schooling them in history and social studies. Besides, we can ensure the student shows interest to historic subjects and searches and reads them either.

The Fundamental Resources of Turkish Culture

Who are Turks, when they were firstly shown on stage of history, where is their first homeland, such lifestyles they had, where did they go throughout history, where did they live and which tribes they divided into, which nations are divided tribes from by today, which religions and belief systems they were included in? Another question is 'Which places did Turks explore and presented to world civilization?'. It is hard to answer these questions, submit for human information and research the history in periods when the paper, historical records, and documents did not exist. As a result of this, The existence of Turkish history and culture are started from the years keep the historic documents and information as classical sense. Turks are generally accepted as a nation has a few thousand histories and culture. Turks did not have a historical archive like Chinese as classical sense. That's why it is commented as poor historical memory. Turks inscribed their own history, thoughts, lifestyles and beliefs onto rocks in every geography they reached. It could be backed to thousand of years of social and physical sciences when evaluating the picture, figure, and scripts on rocks. The 'source' term should be thought as any object or alerter could be used effectively to increase and develop their history education. But 'Historical resource' involves all kinds of proofs by people.

Reading as a Learning and Teaching Technique

Reading is a very important skill that develops and makes people different in both academic and social life. Several mental processes like seeing, perceiving, attention, remembering, interpretation, commenting, syntheses and analysis are actualizing together in reading. Reading is a significant educational appliance and linguistic ability figures the person gains knowledge and culture for learning his environment, himself and the world. In addition to this, reading is a communication activity. Reading is in the scope of the understanding dimension of language and becomes one of the most powerful tools of learning as well.

Reading has several dimensions as social, economical, cultural and psychological. People read books for the purpose of enhancing their craft knowledge, satisfying daily needs, following the daily events, enhancing abilities, developing specialities, improving themselves about religious needs, making use of their spare time, creating self-satisfaction and joy. Revealing and developing the new information, ideas dependent on questioning and criticizing the existed information and replacing denied knowledge with new ones. Function and qualification of reading activity come into prominence for gaining all these abilities.

Reading Strategies

Reading is a skill that the teachers need to improve in almost every stages and kinds of education because of being the main strategy applied for learning. Reading strategies could be defined as mental processes used by readers when they close to a text actually and create an emotion for it. Reading strategies are the mental processes/periods that the readers chose purposively to achieve their reading missions. The students get the chance to improve their abilities and gain new ones under favor of the reading strategies unawares. Because the strategy term is a solution that the person thinks during the reading activity for solving the reading problem encountered.

Purpose

This research purpose to improve the reading and understanding skills in history subjects in history and social studies by using primary sources about Turkish culture, provide to use the reading ability forms the base of education in history and social studies effectively (by using the strategical reading abilities). Again, aims to ensure reading our primary sources and learn the past in the light of own sources when realizing first ones

Method

This research aims to improve the reading and understanding skills in history subjects in history and social studies by using primary sources about Turkish culture, provide to use the reading ability forms the base of education in history and social studies effectively (by using the strategical reading abilities). Again aims to ensure reading our primary sources and learn the past in the light of own sources when realizing first ones.

Pretest-posttest control group quasi-experimental research model is used in this study because of the purpose of evaluating the effect of teaching method based on the primary sources of Turkish culture on student success. In this study, the teaching based on the primary sources of Turkish culture is used as the independent variable, student success is used as dependent variable. The best 6th classes for below factors are described as the working group at the end of the preliminary investigation made in 6th classes in Çubuk Secondary School in Ankara City in 2015-2016 academic year. The study is completed as a result of two weeks application. 6th classes of this school include 5 branches and C and E branches are described as a working group by following factors.

'Reading Comprehension Skill/Ability Test' (RCST) is applied to students in test and control groups to analyze their knowledge about 'First Turkish Islamic States' This test that is applied in test and control groups as the data collection tool consists of 20 equivalent questions. These questions match with application, analysis, syntheses and evaluation steps and are developed to improve the reading and comprehension skill. Moreover, the item analysis is made for these questions also. The results of this item analysis are as follows; item difficulty index is .49 while the average of distinctiveness is .52.

Education in C branch is supported by reading the Kutadgu Bilig with reading strategies during treating the First Turkish Islamic States subject while simple expression method is applied in E branch.

SPSS 16 packaged software is used for statistical analyzing of data. The results of related independent-sample t-test is used to compare the pretest and posttest points of students in analysis and control group in working group in itself, the paired-sample t-test is used for the difference between the pretest and posttest points of the students in analysis(experiment) group, paired-sample t-test is used for the difference between the pretest and posttest points of the students in control group.

Findings

When examining the t-test results about the inequality between pretest points of students in the analysis (experiment) and control group, seen that there is not an important difference between them. Found that there is not any significant difference between the pretest points ($\bar{X}=57,85$) of students in experiment group and the pretest points ($\bar{X}=58,50$) of a control group in comparison with $t_{(39)}=,15$, $p=,881>,05$. It means that the level of students in experiment group is equal to the level of students in control group in the beginning of the process. When looking at the inequalities between posttest results of students in experiment and control group whose pretest points are equal, seen that reviewed the inequality between posttest points of students in experiment and control group. Observed that there is a significant difference between posttest points ($\bar{X}=80,95$)

of students in experiment group and posttest points ($\bar{X}=62,25$) of students in control group in comparison with $t_{(39)}=3,80$, $p=,000<,05$. It means that the control group increased their posttest points by the education as a significant level.

When looking at the difference between pretest and posttest points of students in experiment group, seen that reviewed the difference between pretest and posttest points of students in experiment group. Observed that an important difference between pretest points ($\bar{X}=57,86$) of students in experiment group and posttest points ($\bar{X}=80,95$) of students in experiment group in comparison with $t_{(20)}=4,68$, $p=,000<,05$. This important difference resulted from the students in experiment group increased their posttest points than pretest points after education. Clearly seen that the experiment group has an increment could create a difference with an education in itself.

When looking at the differentiation between pretest and posttest points of students in control group, seen at the end of the application that reviewed the difference between pretest and posttest points of students in control group. Found that there is not any significant difference between pretest points ($\bar{X}=58,50$) of students in control group and posttest points ($\bar{X}=62,25$) of students in control group in comparison with $t_{(19)}=,82$, $p=,422>,05$. Observed that the students in control group could not improve as a level creates a significant difference in the process.

Results

The results of this research aimed to review the effect of the work for developing the successful and effective reading abilities on student success about 'First Turkish Islamic States' subject in 6th class social studies are below.

Determined in success pretests that both experiment and control group is equal in terms of success. Seen a significant difference between posttest points of students in experiment group and posttest points of students in control group. In other words, the experiment group increased their posttest points as a level creates a difference by the education at the end of the process. It has resulted based on this condition that the education activities for improving the reading-comprehension skills of students in experiment group became successful.

Seen that the studies in experiment and control group increase the student success. But the study for improving the successful and effective reading abilities about 'First Turkish Islamic States' in 6th classes in experiment group became more productive than the control group. Found that the posttest success average of students in control group did not increase remarkable. Teaching is realized by simple expression method in a control group. Seen that there is not an important increment in the control group when considered the limitedness of simple expression method.

Recommendations

The studies in this research for improving the reading and comprehension skills become successful. As is seen at the end of the research that permanent and active learning of history lessons could be ensured by reading the primary sources of Turkish culture and reading as properly to lesson subject. But it could be examined the failure reasons of the control group in terms of reaching the required success level.

Have students do activities by quoting from primary sources parts in textbooks. It could be improved the students reading comprehension, researching, applying, evaluating, analyzing and synthesizing abilities of students like a historian by having students do activities by quoting from primary sources parts in textbooks.

It must be cared to use the reading ability occurs the base of the education effectively (in history and social studies). The books must be selected about Turkish culture in these reading activities.